

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ «ΠΡΩΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

I.- ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ.

1 - Είναι γνωστό, πώς το φιλοσοφικό γίγνεσθαι χαρακτηρίζεται από μια διαλεκτική αντιθέσεων. Η αιτιολογία του γεγονότος αυτού ανδραγεται χυρίως σε λόγους ίππειμενικούς, πού αφορούν τη λήψη θέσεως του έρευνητού απέναντι στὸ πραγματικό. Εννοείται, πώς τη διαλεκτική τῶν αντιθέσεων στὰ πλαίσια του φιλοσοφικού γίγνεσθαι δὲν θὰ πρέπη νὰ τὴν ἐκλάβωμε στὸ νόημα τῆς τυπικῆς διαλεκτικῆς του Hegel, γιατὶ δ αἰτιακὸς του παράγων είναι τὸ πνεῦμα τὸ ίδιο, ποὺ δὲν θὰ δεχθταν μιὰ αὐθυπαγγήτου σὲ γδιμοὺς κλειστούς, ποὺ νὰ τοῦ περιστρέψουν τὴν ἐλευθερία ἐνεργείας. Τὴν ἑτερότητα στὴν ἀλλαγὴ του συστήματος δ ἔρευνητῆς τὴν καθορίζει, κι' ὅσο γιὰ τὴν ἐπίδραση τῆς αντικειμενικῆς πραγματικότητος απὸ ἀποψη φυσικο-κοινωνικῶν ὅρων καὶ πνευματικῶν ρευμάτων, δ ἔρευνητῆς σὰν δλοκληρωμένος πνευματικὸς ἀγθρωπὸς ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ τὴ λάθη ίπ' ὅψη του σὲ τρόπῳ ποὺ καὶ ή ἐλευθερία του γάνχι τελείως ἀδέσμευτη.

Τὸ παράδοξο, ώτε τοῦ, πού κρύβει στοὺς κόλπους του τὸ φιλοσοφικὸ γίγνεσθαι, είναι πώς η διαλεκτικὴ τῶν αντιθέσεων δέν φαίνεται γάντι καὶ τόσῳ ριζική. Επειδὴ τὸ πνεῦμα διέπεται απὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐνότητος, στὴν δλη περιπέτεια τῆς ἔρευνητικῆς του πορείας, η ἐνότης αὐτὴ διατηρεῖται ἀλώβητη. Η ἐνότης πού χαρακτηρίζει τὴν δυτική του διάρθρωση, ἔχει ἀγάλογο ἀντίκτυπο καὶ στὴ σύσταση του συστήματος, μὲ τὸ δποτὸ ἐκδηλώνεται η ἐνεργητικότης του, πρᾶγμα πού φαίνεται καθαρὸ στὸν τρόπο τῆς ἐκφράσεως τῶν ίδεῶν ίπὸ τῇ μορφῇ ἐνδὲ καλὰ ὠργανωμένου κατηγορικοῦ συστήματος. Αγάμεσα στὰ διάφορα ἐρμηνευτικὰ συστήματα παρ' ὅλες τὶς διαφορές τους ίπάρχει κάποιος συγεκτικὸς δεσμός, πού διασφαλίζει τὴν ἐνότητα τῆς ιστορίας του πνεύματος. Είναι ἀναγνόρητο, δτι στὸ βάθος τῆς δλης ἔρευνητικῆς προσπάθειας τοῦ ἀγθρώπου ίπάρχει βαθειὰ χαραγμένη μιὰ σαφῆς τελολογία, πού προσδιορίζει τὴ δράση του. Αὐτὴ η τελολογία αγίσταται στὴν ἐπίτευξη μιᾶς προαγωγῆς, πού ἐπιτελεῖται μὲ τὴν

εξεύρεση ἐνδές συστήματος ἔρμηγείας, διό γίνεται πιὸ σύμφωνης μὲ τὴ φύση τῶν πραγμάτων. Χάρη σ' αὐτῇ τῇ τελολογίᾳ τὸ πνεῦμα παρ' ὅλες τις ἀποκλίσεις του βαίνει σαφῶς πρὸς τὴν δλοκλήρωση τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ ἴδεώδους, ποὺ συγίσταται στὴ διατύπωση ἐνδές διό τὸ δυγατὸ πιὸ τελείου συστήματος ἔρμηγείας τοῦ εἶναι.

Στὴν ἐποχὴ μαζί σταθμός, ποὺ σημειεῖται τὸ πνεῦμα στὴν ἔρμηγευτική τοῦ προσπάθεια, ἐκφράζεται μὲ τὴ Φαιγομενολογία. ‘Ο σκοπὸς τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς ἐπιστήμης δέν εἶναι μόνο μεθοδολογικός. ‘Η Φαιγομενολογία καταλήγει σὲ μιὰ δντολογία, που βασική της ἐπιδίωξη εἶναι ἡ γνώση τῶν οὖσιών. Ἀνάμεσα στὴ Φαιγομενολογία θεωρούμενη ὡς πρώτη φιλοσοφία καὶ στὴν κλασσική μεταφυσική ὑπάρχουν διαφορές, ποὺ δέν ἀποκλείουν διαμορφώσιν τὴν βαρεῖη χοινική σημείων ἐπαφῆς, ποὺ γάρ καταχυρώνουν τὴ θέση τῆς πρώτης στὴ σειρὰ τῶν ἔρμηγευτικῶν υποστημάτων, πού διετύπωσε τὸ ἀγθρώπινο πνεῦμα. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπιβεβλήθεται καὶ ἀπὸ τὸ γόμω τῆς ἐνότητος, πού διέπει τὴν δυτικὴ διέρθρωση καὶ τὴν κατηγορικὴ ἐκφραση τοῦ πραγματικοῦ.

2.- ‘Η ἀγαγκαιότης τῆς συγκεντρώσεως τοῦ ἐρευνῶντος ὑποκειμένου στὸν ἑαυτό του, καθὼς καὶ τῆς ἀσκήσεως μιᾶς ἀπαγορεύσεως πάνω στὸν δεδομένα τῆς αἰσθητηριακῆς ἐμπειρίας, προκειμένου γάρ πετύχη μιὰ ἔρμηγεία τοῦ πραγματικοῦ θεμελιωμένη πάνω σὲ ἀσφαλεῖς βάσεις, φάνηκε ἥδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν προσωκρατικῶν. Ἐπιστημολογικῶν θεωρούμενη ἡ διαιράχη ἀγάμεσα στὸν Ἡράκλειτο καὶ τὸν Παρμενίδη, πού κυριάρχησε στὴν προσωκρατικὴ διανόηση, δέν ἔχει τὴν ἔνταση, πού ἔχει ἀπὸ ἀποψη ὁδοικιστικῆς ἐρεύνης τοῦ εἶναι, γιατὶ καὶ οἱ δυὸ βαθυστόχαστοι αὐτοὶ φιλόσοφοι ἀγαγγωρίζουν τὴν ἀγαγκαιότητα μιᾶς ἀλλης γνώσεως διαφορετικῆς ἀπὸ τὴν αἰσθητηριακή ἐμπειρία(1). ‘Ο Ἡράκλειτος ἰδιαίτερα εἶναι πιὸ κατηγορηματικὸς ἀγαφορικὰ μὲ τὸ αἰτημα τῆς ἐπιστροφῆς στὸν ἑαυτό του — «ἐδιέγησάμην ἐ-

(1) Πρ. Ἡρακλείτου. ἀπὸ επ. 107.- Γιὰ τὴ θέση τοῦ Παρμενίδη, βλέπε Διογ. Λαζαρτ., 9, 3.-

μεωρύτοδγ», εἶπε (1) — ποὺ δ Husserl χιλιετηρίδες ἀργότερα θά
ἀναγάγη σὲ βασικὸ μεθοδολογικὸ κανόνα τῆς φιλοσοφικῆς ἔρευ-
νας (2). Ἀγεέδαρτητα ἀν τὸ εἶναι διαχρίνεται ἀπὸ κίνηση ἢ στα-
τικότητα, μόνο δ Λόγος εἶναι ἕκακος γιὰ τὴν ἀποτελεσματική του
ἔρευνα ἐξ αἰτίας τῆς πρωτεΐκῆς του καθαρότητος. Ὁ κόσμος σὰν
συγκεκριμένη χωρο-χρονική ἔκφραση τοῦ καθαροῦ εἶναι. εἶναι
προσιτὸς στὸ Δόγμα καὶ τὴν πραγματική του φύση μόνο αὐτὸς
μπορεῖ νὰ διαγνώσῃ (3). Χάρη στὸν ἡγεμονικὸ αὐτὸς ρόλο τοῦ
Νοῦ καὶ στὴν καθαρότητα τῆς συστάσεώς του δ Ἀναξαγόρας
τὸν ἀνήγαγε σὲ ιθύνουσα δύναμη, ποὺ κυριαρχεῖ στὴν δύντικὴ
διάρθρωση τοῦ κόσμου καὶ τὴ διαλεκτικὴ τῆς λειτουργίας του.
Ἀγεέθετα μὲ τινὰς σοφιστὲς, ποὺ ἡ συμβολὴ τους στὴν ἔρευνα
τοῦ εἶναι ὑπῆρξε ἀρνητική, δ Πλάτων συστηματικοίησε μιὰ δυ-
τολογία, ἡ δποία, θεωρούμενη ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς φαινομενο-
λογίας, φέρει σαφῶς ἐνα χαρακτήρα ἐγορατικό (4), ποὺ εἶναι ἀ-
πόρροια τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀναγκαιότητος νὰ στηριχθῇ δ ἔ-
ρευνητής στὰ διμετα δεδομένα τῆς συνειδήσεώς του, προκειμένου
νὰ πετύχῃ μιὰ θεώρηση τῶν οὐτῶν (5), ποὺ ἐδῶ παίργουν τὸ δνο-
μα Ἰδέες. Ὁπως οἱ σοφιστὲς τὸ ἵδιο καὶ οἱ ἐφεκτικοὶ κήρυ-
ξαν τὴν ἀδυναμία τῆς ἀποτελεσματικῆς ἔρευνας τοῦ πραγματικοῦ.
Ο Πύρρων δρίσκει, πῶς εἴτε στὰ δεδομένα τῆς ἐμπειρίας στη-
ριχτοῦμε, εἴτε στὴν καθαρὴ γόηση, δέν μποροῦμε νὰ ἀποκομίσω-
με ἀπόλυτα ἔγκυρη γγώση κυρίως ἐξ αἰτίας τῆς Ισοσθενείας (6),
ποὺ παρουσιάζει καὶ ἡ θέση καὶ ἡ ἀργηση σὲ κάθε ἔρευνητικὴ
προσπάθεια. Συνέπεια τοῦ τρόπου αὐτοῦ τοῦ σκέπτεσθαι εἶναι ἡ
«ἐ ποχή», ποὺ σημαίνει ἐπιφυλακτικότητα ὡς πρὸς κάθε ἀπό-
φαση γιὰ τὴ φύση τοῦ πραγματικοῦ (7). Ἡ Φαινομενολογία πα-

(1) ἀπόσπ. 101.

(2) Méd. cart., σ. 2, 3.

(3) Πρβ. Χ. Θεοδωρίδη, op. cit. σ., 284.

(4) Πρβ. Πλάτωνος, ἐπιστολὴ 7η, 341c.

(5) Πλάτ. Θεατητος, 186b.

(6) Διογ. Δαέρτ., Θ. 74, 76.

(7) Ibid. A 16.

ρὰ τὴν κατ' ἐπίφαση συγγένειά της μὲ τὸν πυρρωνισμὸν στὴν οὐσία ἀποτελεῖ ἄρνησή του, γιατὶ ἐπιχειρεῖ ὅχι μόνο τὴν παλινόρθωση τοῦ δογματισμοῦ, θεμελιώγοντάς τον πάνω σὲ νέες βάσεις, μὰ καὶ τὴν σύσταση μιᾶς δντολογίας, πού λείπει ἀπὸ τὴν θεωρία τῶν ἐφεκτικῶν. Τὸ κήρυγμα τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ὑποκειμένου ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν δεδομένων τῆς ἐμπειρίας βρῆκε στὸν Πλωτίνο τέτοια ἀπήχηση, ὡστε γὰρ πετύχη μὲ μέσῳ τὴν αὐτοθεώρητη τοῦ ἐγὼ⁽¹⁾ τὴν γνώση τῷ καθηκόντι εἶναι στὴν πρώτη του πηγή, στὸ Λόγο καὶ στὸ θεϊκὸν νοῦ, μὲ τὸν δποτο ἔρχεται σὲ ἀμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν ἔκσταση⁽²⁾. Ἡ δντολογία πού ἀκολουθεῖ κι ὅπου ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνότητος βρίσκει ἀπόλυτη ἐφαρμογή, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμεσῆς αὐτῆς νοητικῆς ἐποπτείας. Πρὸς τὴν ἰδιαίτερην θάλασσην οἱ δπαδοὶ τοῦ Πλωτίνου καθὼς καὶ οἱ γνωστικοὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ποὺ θάλασσαν μιὰ γνώση τοῦ θεοῦ, ποὺ γὰρ ἀπορρέη ἀπὸ μιὰ ἀμεση ἐπαφὴ μαζί του⁽³⁾.

Τὴν πλατωνικὴν καὶ γεωπλατωνικὴν θέσην τῆς ἐπιστροφῆς στὸ νοοῦν ὑποκείμενο, πού μπαίνει σὰν ἀντικείμενο ἐπιδιώξεως γιὰ τὴν ἔδρατος μιᾶς σωστῆς δντολογίας, θάλασσαν ἀργότερα κατὰ τὸ Μεσαίωγα ὁ Θωμᾶς Ἀκινδτος⁽⁴⁾. Θάλασσαν ἀποκτήσης θάλασσαν ἡ θέση αὐτῆς ἰδιαίτερη σημασία κατὰ τοὺς νέους χρόνους μὲ τὸν Descartes, πού θεωρεῖται ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς γέας μεταφυσικῆς, θάλασσαν ἀναγεννήθηκε μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴ της ἀπὸ τὴν κηδεμογία τῆς θεολογίας. Ἡ αὐτοέρευνα τοῦ ἐγὼ πού γίνεται μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ cogito, δέγ γιατούλεπει μόνο στὴ γνώση τοῦ ὑποκειμένου, μὰ ἐπεκτείνεται καὶ στὸ σύγολο τοῦ ἐπιστητικοῦ, ώς πρὸς τὴν ὑπαρξη τοῦ δποτοῦ ὁ ἐρευνητής ἐξασφαλίζεται χάρη στὶς ἔμφυτες ἔννοιες, καθὼς καὶ στὴ λειτουργία ωρισμένων βασικῶν νόμων, πού διέπουν ὅχι μόνο τὸ πνεῦμα μὰ καὶ τὸ πραγματικὸν γενικά. Ἀνάμεσα στὸν νόμον τοῦ ζεχωρίζει ἰδιαίτερος ὁ νόμος τῆς

(1) Ἐννεάδες, V,3,1.

(2) Ibid., V, 8, 10.

(3) Πρὸ. Gilson E., La philosophie au moyen âge, o. 34-35.

(4) De veritate, I, 9, Summa theologiae, I, 85, 2.

αλτιότητος, καθώς καὶ οἱ ἐπὶ μέρους συστατικές του ἀρχές. Είναι ἀλήθεια, πώς δὲ Descartes δέν μπόρεσε γάλ ἀποφύγη τὴν δυνάτητα στὴν σύσταση τῆς δυτολογίας του, διπλας ἐπίσης δέν κατάφερε γάλ πετύχη τὴν διπερβατικοποίηση τῆς συγειδήσεως, ποὺ θά ὠδηγοῦσε σὲ μιὰ διπερβατικὴ φιλοσοφία. "Ανοιξε δμως διάπλατα τὸ δρόμο πρὸς τὴν Φαντασιολογία, ποὺ εἶγαι γή φυσική του συγέπεια. Τὴν ἵδια δυνατότητα τῆς συγειδήσεως γάλ χρησιμεύσῃ σὰν ἀφετηρία τῆς γνῶσεως τοῦ εἶγαι καὶ τῆς δυτικῆς διαρθρώσεως τοῦ κόσμου δέχεται καὶ δ Leibniz, ποὺ τογίζει τὸν ἔμφυτο χαρακτήρα καὶ τὴν αὐθεντικότητα τῶν παραστάσεων, καθώς καὶ τὴν πειρατικὴν κατωτερότητα τῶν αἰσθητηριακῶν δεδομένων, ποὺ δέν ἔχουν τὴν καθολικήν ἐγκυρότητα τῶν ἀληθειῶν τοῦ Λόγου. Τὴν δλοκληρωτικὴν κατάργηση τῆς πίστεως στὰ δεδομένα τῆς ἔμπειρίας πετυχαίνει δὲ βαθειὰ ποτισμένος ἀπὸ τὸν διεαλιστικὸν ἔμπειρισμὸν τοῦ Berkeley, ποὺ ἀγνίγοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸ δρόμο στὸν Kant, δέχεται πώς δὲ κόσμος τῆς ἔμπειρίας, διπλας μῆς τὸν παρουσιάζουν τὰ δργανα τῶν αἰσθήσεων, εἶγαι ἀποτέλεσμα προσολῆς γοητικῶν σχημάτων (παραστάσεων), τὴν αὐθεντικότητα τῶν δποίων ἔξασφαλίζει γή ἐμφύτευσή των στὴν συγειδήση ἀπὸ τὴν θεότητα, ποὺ εἶγαι δὲ προσδιωριστικὸς παράγων τοῦ παντός. Ἡ δυτολογία τοῦ Kant στηρίζεται στὴν ἀπριωρικὴν παραρξη τῶν τύπων καὶ τῶν νόμων, μὲ τοὺς δποίους συγιστᾶται γή φαντασιολογικὴ πραγματικότης ποὺ διακρίνεται ἀπὸ τὸ καθαυτό, τὸ δποῖο παραμένει ἀπρόσιτο στὸ πνεῦμα. Τὴν ἀποψη τοῦ Kant ἀγέπτυξαν πιὸ πέρα οἱ μαθητές του Fichte, Schelling καὶ Hegel μὲ τὴν μορφὴ, ποὺ δὲ καθένας τους ἔδωσε στὸ καθαυτό : δὲ πρῶτος τὸ κάλεσε Ἐγώ, δὲ δεύτερος Ἀπόλυτο καὶ δ τρίτος Ἰδέα. Ἡ θέση τοὺς δμως ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τοῦ καντιαγισμοῦ, γιατὶ γή διπόθεση ἐνὸς διποστρώματος ὡς κοινῆς οὐσίας τῶν πάντων δδηγεῖτ σὲ μιὰ μογιστικὴ δυτολογία. Εἶγαι γνωστό, πώς ἀπὸ δλους αὐτοὺς δ Hegel ἥσακησε τὴν πιὸ δυνατὴν ἐπίδραση στὴν φιλοσοφία(1).

(1) Πρβ. Elbert, op. cit., σ. 67-68.

3.- Τὸ συμπέρασμα τῆς συγκριτικῆς αὐτῆς ἔξετάσεως εἶναι, δτὶ ἡ Φαινομενολογία σὰν ἐρμηγευτικὴ τοῦ εἶναι «πρώτη φιλοσοφία» ἀποτελεῖ μιὰ λογικὴ συνέχεια στὴ σειρὰ τῶν συστημάτων πού διετύπωσε τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα. Ἡ φαινομενολογικὴ δυτολογία εἶναι προσανατολισμένη δχι μόνο στὴ γενικὴ ἔρευνα τοῦ εἶναι, μὰ καὶ στὴν ἔρευνα τῆς ὑπάρξεως. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται καθαρὰ στοὺς ὑπαρξιστές, ποὺ μὲ βάση τὸ πνεῦμα καὶ τὴν τεχνικὴ τῆς Φαινομενολογίας ἔθεσαν ὡς κύριο σκοπὸ τῆς ἔρευνητικῆς τῶν προσπάθειας τὴ λύση τοῦ προβλήματος τῆς ἀτομικῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως..

Ἡ φαινομενολογικὴ κριτικὴ δέν προδίδει ἀντιμεταφυσικὴ διάθεση. Ἡ ἀναγκαιότης τῆς στροφῆς τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἔχοτό του, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ πρωτεῖνὴ πηγὴ τοῦ εἶναι ταυτόσημη μὲ τὸ εἶναι θεωρούμενο αὕτηνα γόημα ἀντικειμενικὸ καὶ καθολικό, σημαίνει ταυτόχρονα ἀναγκαιότητα ἀναθεωρήσεως τῆς θέσεώς του ἀπέναντι στὰ προβλήματα τῆς Μεταφυσικῆς, ποὺ φέρουν ἕνα χαρακτήρα αἰώνιότητος καὶ συγεπῶς διαρκοῦς ἐπικαιρότητος. Τὰ προβλήματα τῆς Μεταφυσικῆς, τογίζει δ Husserl, εἶναι αἰώνια ὅπως καὶ τὰ ἐλατήρια, ποὺ τὰ γεγγοῦν(1), γιατὶ ἀνάγονται αἰτιακῶς στὴν ἔρευνητικὴ διάθεση τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ σύμφυτη μαύτὸ θεμελιώκη λειτουργία. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ φαινομενολογικὴ κριτικὴ δέν σκοπεύει νὰ ἔχημηδενίσῃ τὴ Μεταφυσικὴ γενικά, μὰ ἐκείνη μόνο, πού στηρίζεται στὸ φυσικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι. Ὁ Husserl ἀντιμετωπίζει μὲ συμπάθεια τὴ Μεταφυσικὴ ὡς φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη θεμελιώδους σημασίας· γιὰς νὰ ἀποβῇ δμως μιὰ πραγματικὴ «πρώτη φιλοσοφία», πρέπει νὰ στηριχθῇ πάνω σὲ γέες καὶ σταθερὲς βάσεις ἀπὸ ἀποψη ἔρευνητικῆς τακτικῆς.

(1) Méd. cart., σ. 133.

II.- ΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ
ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΗ ΔΙ - ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΑ - ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ.

Χάρη στήν υπερβατική αγχωγή ή συγείδηση φτάγει στή γνώση τού δικού της ἐγώ ώς υπερβατικής υποκειμενικότητος. Έδω δημιουργούνται ωρισμένα προβλήματα, πού όφορούν τήν τροπικότητα τῆς γνώσεως τού καθαρού ἐγώ ώς μογάδος, καθώς κι ἔκείνην τῆς γνώσεως τῆς ἑτερότητος ώς ἀντικειμενικότητος, πού ἐκφράζεται τόσο καὶ καθαρή ἑτερότητος μοναδολογικής υφῆς δυσανατολισμού (1). Επειδή η συμβίωση καὶ η συγένετη αρξη τῶν συστατικῶν δριών τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ γενικώτερα η υπαρξή της ή ίδια εἶναι γεγονότα, πού ἐπιβάλλονται ἀπό τὰ ίδια τὰ πράγματα — θά ἀποτελοῦσε ἄλλως τραγική ἀντινομία γιὰ τὸ πνεῦμα ή ἀπομάκρυνσή του ἀπό τὴν πίστη αὐτή τοῦ ανθρώπου γοῦ — τὸ πρόβλημα ἐγτοπίζεται στὰ ἀκόλουθα σημεῖα : 1) μὲ ποιὸ τρόπο η συγείδηση παίρνει γνώση τοῦ ἐγώ της ώς υπερβατικής μογάδος καὶ 2) μιὰ ποὺ μὲ τήν υπερβατική ἀγαγωγή ἔχει ἀναγκή στὸ πεδίο τοῦ σολιψιτισμοῦ, πῶς καταρθώνται νά σπάσῃ τὰ διεσπαζόμενα μοναδολογικοῦ της ἐγκλεισμοῦ καὶ νά προχωρήσῃ στή σύσταση τῆς γνώσεως τῆς ἑτερότητος υπὸ τῆς διάφορες μορφές της.

Ἄσ πάρωμε ἔνα ἔνα τὰ μερικὰ αὐτὰ προβλήματα. Η ἀσκηση τῆς υπερβατικής ἀγαγωγῆς μὲ δῦνηγετ στὸν ἀποκλεισμὸν κάθε ἄλλης ξένης πρὸς ἐμένα δυτότητος. Τὸ πρῶτο ἀντικείμενο πού συλλαμβάνω μὲ τήν ἀμεση ἐμπειρία, εἶναι τὸ σῶμα μου, πού διακρίνεται ἀπὸ κάθε ἄλλο σῶμα, γιατὶ κατέχει τήν ίδιότητα τοῦ δργάνου τῆς λειτουργίας μου ώς ψυχο-φυσικοῦ ὄγτος(2) καὶ βρίσκεται στήν ἀμεση διάθεσή μου γιὰ τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Τὸ σῶμα μου βρίσκεται στή σφαῖρα τῆς κατοχῆς μου καὶ η διαδοχική ἀσκηση τῆς ἀγαγωγῆς ἡπὸ κατώτερη βαθμόα σὲ

(1) Πρβ. Husserl, Ideen I, σ. 279.

(2) Id., Méd. cart. σ.80-81, 93.

ἀγώτερη μέ φέρει στὸ καθαρὸ ἐγὼ μὲ μέσο τὶς δυτικὲς καταστάσεις, ποὺ μοῦ ἀνήκουν (σῶμα, ψυχὴ, προσωπικότης ή ἐμπειρικὴ ὑποκειμενικότης). «Τὸ καθαρὸ ἐγὼ», τογίζει δ Husserl, «δένει εναι πόλος κενῆς ταυτότητος»(1). Ἡ νοητικο-νοηματικὴ σύσταση τοῦ βιώματος προύποθέτει – κι' αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἀναφορικῆς ὑφῆς τῆς συγειδήσεως – μιὰ σύγδεση τῆς νοητικῆς της ἐνεργητικότητος μὲ τὰ προϊόντα της, δηλαδὴ μὲ τοὺς προσδιωρισμούς, ποὺ ἐπιβάλλει στὸν ἔχυτό της. Στὴν ἔννοια αὐτὴ ἡ ταυτότης ἐνεργοῦντος ὑποκειμένου καὶ τῶν προσδιωρισμῶν, πού ἀποτελοῦν τὴ συγέχιση τῆς ὑπάρξεως καὶ λειτουργίας του στὸ χρόνο, εἶναι πλήρης, καὶ ἡ συνθετικὴ φύση τοῦ βιώματος γίγνεται τοῦ ἐγὼ ἐκτυλίσσεται μέσα στὸν τριδιάστατο δρίζοντα τῆς δράσεώς του (παρελθόν, παρόν, μέλλον) σὲ τρόπο ποὺ τὸ ἐγὼ νά παίρνῃ γνῶση τῆς καθολικῆς τυυ γενέσεως ὑπὸ τὴ μορφὴ τῆς ἐνότητος μιᾶς ἴστορίας(2). Νὰ λοιπόν, ποιὸ εἶναι τὸ γόημα τῆς Φαινομενολογίας, πού συγίσταται στὸ δτι σὲ μιὰ ἐναργῆ ἐμπειρία ὑπάρχει ταυτότης θέτοντος καὶ τιθεμένου ἐγώ(3), δτι δηλαδὴ τὸ ἐγὼ ἐνεργεῖ τὴ θέση τῶν προσδιωρισμῶν του, τῶν δποίων παίρνει ἀμεση γνῶση. Ἡ αὐτοθέση τοῦ ἐγὼ ὡς ὑπερβατικῆς μογάδος ἀποτελεῖ τὴ βασικὴ ἀρχὴ τῆς γενετικῆς φαινομενολογίας(:), μὰ καὶ τὴν ἀφετηρία ταυτόχρονα γιὰ τὴν ἐπέλυση δλων τῶν προβλημάτων, ποὺ ἀφοροῦν τὴ σύσταση τῆς ἀντικειμενικότητος ὡς ἐτερότητος, γιὰ τὸ λόγο δτι τὸ ἐγὼ περιλαμβάνει τὸ σύνολο τῆς συνειδητῆς ζωῆς.

Ἡ ἀναφορικὴ λειτουργία τῆς συγειδήσεως δέν περιορίζεται μόνο στούς προσδιωρισμούς, τῶν δποίων πηγὴ καὶ παράγων γενέσεως εἶναι τὸ ἐγώ, μὰ ἐπεκτείνεται καὶ σ' ἔκείνους, ποὺ ἀμεσαὶ ἔμμεσα δέχεται ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Συγεπῶς ἡ σύσταση τῆς

(1) Méd. cart., σ. 56.

(2) Ibid., σ. 64.

(3) Ibid., σ. 58.

(4) Ibid., σ. 58. Σὲ μιὰ 6η μελέτη (Ἀνέκδοτη), ποὺ συνέταξε δ Fink, μαθητὴς τοῦ Husserl, μὲ βάση τὸ ἀρχεῖο τοῦ φιλοσόφου, προτείνεται μιὰ φαινομενολογία μεταφυσικῆς καθαρὰ χροιᾶς (πρβ. Merl.-Ponty, op. cit. σ. I)

καθαρῆς ἀντικειμενικότητος εἶναι ἔνα ἀποτέλεσμα τῆς ἴδιότητος τῆς συγειδήσεως γάρ παρουσιάζεται δχι μόνο σὰν δυνατότης τοῦ ἐγώ, μὰ καὶ σὰν συγδυατότης τῶν περιεχομένων της, πού εἶναι ἀντικείμενα τῆς ἀναφορικῆς της λειτουργίας(1). Ἐτσι ξεκαθαρίζεται μιὰ γιὰ πάντα καὶ τὸ ἀρκετὰ λεπτὸ γιὰ τὴ φιλοσοφία πρόβλημα τῆς ἀντικειμενικότητος, που δέν ἀποτελεῖ καθαρὸ περιεχόμενο τῆς νοούσης συγειδήσεως, μὰ ἀναφορικὸ ἀντικείμενο, πού διαμορφώνεται σὰν κατηγορικὴ ἐνότης στὸ πεδίο τῆς συγειδήσεως. Βλέπομε λοιπὸ καθαρὰ ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος τὸν ὑπερβατικὸ χαρακτήρα τῆς συγειδήσεως ὡς ὑποκειμενικότητος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔναν ὑπερβατικὸ χαρακτήρα sui generis τῆς ἀντικειμενικότητος, ὡς δι-ὑποκειμενικότητος, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ξεχωριστὴ σφαῖρα, διπού ἀγήκει διλος δ κόδιμος τῶν ἀντικειμένων καὶ ποὺ κύριο δμως χαρακτηριστικὸ της εἶναι ἡ κατηγορικὴ της ἐνύπαρξη μέσα στὴ συγειδήση, ἀφοῦ μέσα σ' αὐτὴν συγιστάται ἀπὸ τὸ ἐγώ ὡς κατηγορικὴ δινότης(2). Ἡ δυνατότης τῆς συστάσεως της διφείλεται σὲ μιὰ ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στὴ διττὴ ἀναφορικότητα τῆς συγειδήσεως καὶ στὴν τυπικῆς μορφῆς διττότητα (ἢ διοία σύσιωδῶς εἶναι πολλότης) τῆς νοηματικῆς συστάσεως τοῦ ἀναφορικοῦ ἀντικειμένου. Ἡ πρώτη μορφή, ἡ πρωτογενής, ἀναφέρεται στὸ ἀμεσα συλλαμβανόμενο ἀντικείμενο, πλάτῃ δμως σ' αὐτὴν ὑπάρχει μιὰ ἄλλη πού ἔξυπακούεται, γιατὶ τὸ ἀναφορικὸ ἀντικείμενο παρουσιάζεται συγδεδεμένο μὲ τὸ πρῶτῳ ὑπὸ τὴ μορφὴ ἐγδες ζεύγους ἔννοιῶν καὶ νόημάτων· π. χ. ἡ ἀντίληψη τοῦ σώματός μου μού συμπαρουσιάζει τὸ σῶμα τοῦ ἄλλου στὴν ἴδια ἔννοια μὲ τὸ δικό μου(3). Ἡ σύλληψη αὐτὴ δέν ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ συλλογισμοῦ κατ' ἀναλογίαν — μιὰ τέτοια ἐνέργεια θὰ κατέληγε σὲ αὐθαιρεσία — μὰ μιᾶς μεταθέσεως κατ' ἀναλογίαν. Κάθε πρόσληψη περιλαμβάνει μιὰ ἀναφορικότητα, πού ἔχει τὴν ἔννοια μιᾶς «πρώτης δημιουργίας», πού μετατίθεται σὲ μιὰ γένα περίπτωση, προκα-

(1) Méd. cart., σ. 64.

(2) Ibid., σ. 90.

(3) Ibid., σ. 93.

λώντας τὴ γένεση μιᾶς γέας ἀναφορικότητας, πού κι' αὐτή εἶναι πρόσληψη. Τὸ πρᾶγμα φάίγεται πιὸ καθαρὰ στὴν ἀντέληψη τοῦ παιδεῖον, πού γνωρίζει τὸν κόσμο μὲ διαδοχικὲς ἀμεσες προσλήψεις κι' ὅχι μὲ μιὰ ἀναλυτικὴ-νοητικὴ ἐπεξεργασία συλλογιστικῆς ὑφῆς(1). Ἐτσι, στὴν πρόσληψη, πού εἶναι ἡ θεμελιώδης μορφὴ τῆς φαινομενολογικῆς γενέσεως, ξεχωρίζομε δυὸ σφαῖρες, μιὰ πρωτογενῆ καὶ μιὰ δευτερογενῆ. Στὴν πρώτη ἀνήκει ἡ γνῶση τοῦ ἔγώ, ἐνῷ αὐτὴ δεύτερη ἡ γνῶση τῆς ἐτερότητος, ὑπὸ τὴ μορφὴ τοῦ ἄλλου ἐγὼ ὡς μονάδος(2). Καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη συγιστῶνται ταυτόχρονα μέσα στὴ συγείδησή μου, μὰ ἡ ἐτερότης ἀποκτᾷ τὸ ἴδιαίτερό της νόημα χάρη στὴν ὑπέρβαση μὲ τὴν διατέλλεται μέσα στὴ συγείδηση ὡς δινότης ξεχωριστὴ ἀπὸ τὸ ἔγώ, μόνο ποὺ στὴ συστατική τους πράξη ἡ συνέδηση τὰ συλλαμβάνει σὰν ἐνότητες πού συγυπάρχουν(3).

Εἰδαμε ὡς τώρα τὴ σύσταση τῆς ἐτερότητος ὑπὸ τὴν καθαρή της μορφή, καθὼς καὶ ὑπὸ τὴ μορφὴ τοῦ ἄλλου ἐγὼ - μονάδας. Φυσικὰ δὲ κόσμος δέν εἶναι ἀπλῶς τὸ ἄλλο ἐγώ - μονάς. Ἡ ἀντικειμενικότης χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολλότητας μονάδων, πού συδέονται μέντα πυκνότατο πλέγμα σχέσεων. Τὸ σύγκλοτον μονάδων μπορεῖ νὰ δρισθῇ ὡς δια - μοναδικὴ κοινότης καὶ στὴ σύστασή της μποροῦμε νὰ διαχρίγωμε ὥρισμένα στρώματα, πού βρίσκονται σὲ μιὰ ὥρισμένη ἱεραρχικὴ κλιμάκωση. Πρῶτο στρώμα εἶναι ἡ δι - ὑποκειμενικὴ φύση (f), πού περιλαμβάνει τὸ ζεῦγος τοῦ ψυχο-φυσικοῦ μου ἔγώ καὶ τοῦ ψυχο-φυσικοῦ ἔγώ τοῦ ἄλλου. Τὸ ἔγώ τοῦ ἄλλου δέν συγιστάται μέσα μου μὲ τὴν πρωτογενῆ ἐμπειρία, μὰ μὲ τὴ δευτερογενῆ σὰν ἐνότητος πού συγυπάρχει μὲ τὸ δικό μου ἔγώ. Ἡ συγύπαρξη τοῦ ἄλλου καὶ γενικώτερα τῶν μονάδων μέσα μου δέν σημαίνει ἔνωση, μὰ ἀπλὴ σύγδεση μαζί τους, πρᾶγμα πού σημαίνει ἐπίσης, δτι οἱ μονάδες

(1) Méd. cart., σ. 94.

(2) Ibid., σ. 94, 97.

(3) Ibid., σ. 97, 98. Πρβ. Κ. Γεωργούλη, 'Ο Ed. Husserl..., σ. 435.

(4) Méd. cart., σ. 102-109.

αὐτές ἔχουν δική τους χωρική ὑπαρξη, πού ἀναλογεῖ στὴν πραγματικότητα μὲ τὴν ὑπόσταση, πού κατέχει τὸ καθένα ἀπὸ τὰ ψυχο-φυσικὰ ὅγα, καθὼς καὶ μὲ τὴν χωρικὴ ἀπόσταση, πού τὰ διακρίνει. Ὁ χωρικὸς ὅμως αὐτὸς χωρισμὸς δέν σημαίνει, δτὶ εἶναι ἀδύνατη καὶ μιὰ ἀμοιβαία ἀναφορικῆς ὑφῆς διείσδυση τῶν μογάδων, πού καταλήγει στὴν ἐπίτευξη μιᾶς κοινωνίας ἀνάμεσά τους(1). Ὁ Husserl βεβαιώνει, δτὶ εἶναι δυνατή ἔτσι μιὰ ἀναφορικὴ κοινωνία ἀνάμεσα στὰ ὅγα καὶ «δ ἰδιότυπος αὐτὸς δεσμὸς εἶναι δ ὑπερβατικὸς ὅρος τῆς ὑπάρξεως ἐνδεικτικὸς ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων»(2). Φτάνομε ἔτσι σ’ ἕνα ἀγώτερο στρῶμα τῆς ἀντικειμενικότητος, πού καλεῖται κοινωνία μογάδων ή διαμογαδικής περβατικοῦ σὲ μιὰ κοινότητα, πού καλεῖται ὑπερβατική διάποκειμενικότητος(3), η δποία ἀναλογεῖ στὸν τομέα τοῦ ὑπερβατικοῦ σὲ μιὰ κοινότητα, πού καλεῖται κοινωνία ἀνθρώπων, στὸ πλαίσιο τῶν δποίων εἶναι δυνατή η δημιουργία πολιτιστικῶν μορφῶν ἔξυπηρετικῶν τῆς προαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου.

(1) Πρβ. Merleau-Ponty. op. cit., σ. XV.

(2) Husserl, Méd. cart., σ. 109.

(3) Ibid., σ. 111.

* * * *

* * *

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΥΠΕΡΒΑΤΙΚΟΣ ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ

1.- Αφοῦ ή ύποκειμενικότης χρησιμοποιεῖται σὰν ἀφετηρία κατηγορικῆς συστάσεως τοῦ ἀντικειμενικῶς ὑπάρχοντος πραγματικοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴ τῆς ἀπόκαλύψεως τοῦ ἀληθιγοῦ νοήματος τῶν συστατικῶν του ἔνοτήτων(1), ἐξυπάκουεται. Ότι τὸ βασικὸ πρόβλημα πού τίθεται στὴν ὑπερβατικὴ δυτολογία εἶναι ἐνα πρόβλημα κατ' ἔξοχήν ψυχολογικό(2). Ἐξ αἰτίας ἐπιπροσθέτως τῆς ἀναφορικῆς ὑφῆς τῶν βιωμάτων ή πρώτη μορφὴ ἀντιμετωπίσεως τοῦ πραγματικοῦ μὲ βάση τὸ φυσικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι δδηγεῖται στὴ συγκρότηση τῆς «ἀγαφορικῆς ψυχολογίας», στῷ πόλους τῆς δποίας εἶναι δυγατή μιὰ διαφοροποίηση τῆς ἔρευνητικῆς μεθοδολογίας, πού συγίσταται σὲ μιὰ κοπεργίκεια ἐπανάσταση, πού ἐπιφέρει ἐγκατάλειψη τοῦ φυσικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι καὶ θεμελίωση τῆς ἔρευνης τῶν προβλημάτων μὲ τρόπο σκεπτικό. Ἐται πραγματοποιεῖται μιὰ μετάβαση ἀπὸ τὴν ἀναφορικὴ ψυχολογία σὲ μιὰ ὑπερβατικὴ μεταφυσική(3), δπου η θεώρηση τῶν ἀντικειμένων ἔρευνης γίνεται ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ὑπερβατικῆς συγειδήσεως, ή δποία μὲ βάση τὸν ἔαυτό της ὡς πρωτογενή μορφὴ τοῦ εἶναι πρεβαίνει στὴν (κατηγορική) σύσταση τῶν μερικῶν δυτοτήτων, πού ἀποτελοῦν τόν κόσμο τῆς ἀντικειμενικότητος. Ἐπομένως η παράλληλη ὕπαρξη τῆς ἀναφορικῆς ψυχολογίας μὲ τὴν ὑπερβατικὴ φαινομενολογία διαπιστώγεται ιστορικά, μά ἐπιβάλλεται καὶ ἀπὸ τὴ συγκρότηση τῆς ὑπερβατικῆς φαινομενολογίας ὡς μεταφυσική(4). Τὸ γεγονός τοῦτο γίνεται φανερὸ στὴ σύλληψη ἐνδὲ πράγματος, ποὺ δσο ἀποτελεῖ δεδομένῳ της αἰσθητηριακῆς ἐμπειρίας-ἀντικείμενο τῆς ἀναφορικῆς ψυχολογίας, δέν εἶναι τὸ πρᾶγμα-οὖσία, μά ἐνα «πρᾶγμα-φάντασμα», «μιὰ καθαρὴ ἐνότης αἰσθητηριακῶν ἐμφαγίσεων καὶ συ-

(1) Πρβ. Husserl, Méd. cart., σ. 132.

(2) Ibid., σ. 122.

(3) Ibid., σ. 123.

(4) Ibid., σ. 123-124.

θέσεών των. Τὸ ἀληθιγὸν πρᾶγμα, τούτοις δὲ Husserl, ἀνήκει σὲ μιὰ ἀνώτερη σφαῖρα συστάσεως ὡς πράγματος αἰτιακοῦ, ὡς οὐσίας καὶ ὑποστρώματος αἰτιακῶν ποιοτήτων»(1). Αὐτὴν ἡ σύσταση δένει εἶναι δυνατή παρὰ μὲ τὸ πέρασμα σὲ μιὰ ἄλλη τροπικότητα θεωρήσεως, πού ἀνήκει ὅχι πιὰ στὴν ἀναφορικὴν ψυχολογίαν, μὰ στὴν ὑπερβατικὴν φαινομενολογίαν, πού δικεῖ ἀπαγόρευση τῆς πίστεως στὰ ἐμπειρικὰ δεῖχμά μὲ μέσο τὴν ὑπερβατικὴν ἀναγωγὴν καὶ προδαίνει στὴν σύσταση-γνώση τοῦ πράγματος στηριζόμενη πάνω στὶς ἴδιες τητεῖς, πού ἀνήκουν στὴν σφαῖρα τῆς οὐσίας του. Ἡ παραμένει τοῦ ἐρευνητοῦ στὰ πλαίσια μιᾶς φυσικῆς καὶ συνεπῶς ψυχολογικῆς πλῆθος ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἀντικειμένου ἔρευνης ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν Husserl, τὸν «ψυχολογισμό», πού εἶναι «*ένας άπηρχαιωμένος τρόπος ἔρευνης*»(2).

Ποιέι εἶναι ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴν ἀναφορικὴν ψυχολογίαν καὶ στὴν ὑπερβατικὴν φαινομενολογίαν; μήπως ἡ ἀναγνώριση τῆς τελευταίας ὡς μεταφυσικῆς ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν πρώτην κάθε δικαιώματα ὑπάρξεως: τέτοιο πρᾶγμα δένει συμβαίνει, λέγει δὲ Husserl. Ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἐρευνητικῆς μεθοδολογίας δένει σημαίνει καὶ ὁλοκληρωτικὴ της κατάργηση. Ἡ ἀναφορικὴ ψυχολογία ἔργαζεται μὲ δικά της μέσα, γιὰ νὰ δώσῃ τὰ πορίσματά της στὴν ὑπερβατικὴ φαινομενολογία γιὰ τὴν πιὸ πέρα ἔρευνα. Ἡ συγύπαρξη τῶν δυὸς αὐτῶν ἐπιστημῶν ἀνάγεται αἰτιακῶς στὴ διπολικότητα θεωρήσεως τοῦ ἐπιστητοῦ: δισο δὲ ἐρευνητής βρίσκεται στὸ φυσικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι, ἐνεργεῖ μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀναφορικῆς ψυχολογίας θεωρουμένης ὡς θετικῆς ἐπιστήμης· μεταβαίνοντας δύμας στὸ σκεπτικὸ τρόπο, μπαίγει στὴν περιοχὴ τῆς ὑπερβατικῆς φαινομενολογίας, ἡ δποία «μπορεῖ νὰ μὴ μεταβάλλῃ ριζικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρώτης, ἀποκλύπτει δύμας τὸ βαθύτερο γόνημά των»(3).

(1) Méd. cart., σ. 124.

(2) Husserl, Ideen I, σ. 74, 199-200, 325.- Méd. cart., σ. 123. Πρεβ. Merleau-Ponty, op. cit., σ. IV.

(3) Méd. cart., σ. 126.

2.- Ετσι τὰ προβλήματα τῆς ζνηφορικῆς ψυχολογίας θεωρουμένης ως θετικῆς-έμπειρης ἐπιστήμης προύποθέτουν τὴν β-παρέη ἀναλόγων ὑπερβατικῶν προβλημάτων, που ἡ ὑπερβατικὴ φαινομενολογία θέτει στὸν ἔρευνητὴν πόδα τὴν μορφὴν αἰτημάτων οὐσιαστικῆς καὶ συγκεκριμένης ἀποκαλύψεως τοῦ νοήματος τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἔνοτήτων, ποὺ τόν συγιστοῦν. Στὴ διάθεση τῆς ὑπερβατικῆς φαινομενολογίας δὲ Husserl διακρίνει δυὸς ἐπὶ μέρους φάσεις ἔρευνης. Γιὰ τὴν πρώτην διαγείζεται ἀπὸ τὸν Kant τὸν δρό «Ὑπερβατικὴ Αἰσθητική», μὲ τὴν διαφορὰν πώς διευρύνει τὸ νόημά του, κάγοντας παράλληλα μιὰ ἀνάλογη διεύρυνση «τοῦ γνωηματικοῦ a priori τῆς αἰσθητηριακῆς ἔνοράτεως», ὥσπου νά φέναι «Ἐτὸν συγκεκριμένον a priori τῆς ἔνορατικῆς φύσεως, ἡ δποία σὰν καθαρὰ αἰσθητηριακή ἀπαιτεῖ μιὰ συμπλήρωση μὲ μέσο τὴν ὑπερβατικὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων συστάσεως»(1), ποὺ οἱ προσδιοριστικοὶ τοὺς δροὺς βρίσκονται στὴ σύνθεση τῆς ἀντικειμενικότητος, πού εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς ἔρευνης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπερβατικῆς δι-ὑποκειμενικότητος, πού εἶναι τὸ τέρμα της. Αὗτὸς τὸ ρόλος ἀσκεῖ ἡ ἔρευνα κατὰ τὴν δεύτερη φάση, γιὰ τὴν δποία δὲ Husserl ἀποκρούει τὸν καντικὸν δρό «Ὑπερβατικὴ Ἀναλυτική» καὶ τὴν διομάζει «Θεωρία τῆς έμπειρίας τοῦ ἄλλου» ή «Einfühlung»(2), πού στηρίζεται ἀποκλειστικὰ στὴ φαινομενολογίᾳ μέθοδο. Ετσι ἡ ὑπερβατικὴ φαινομενολογία ἐκδηλώνεται στὴν ἀρχὴ σὰν μιὰ σολιψιτικὴ ἐγωλογία, πού ἔρευνα τὸ ἔγω στὴ σφαλρα τῆς πηγαίας του καθαρότητος, γιὰ γάρ οὖνη κατόπιν μιὰ δι-ὑποκειμενικὴ φαινομενολογία, πού διαφοροποιεῖται σὲ μερικὲς φιλοσοφικὲς ἐπιστήμες ἀνάλογα μὲ τὰ διάφορα ἐπὶ μέρους ἀντικείμενα ἔρευνης(3). Βλέπομε λοιπόν, δτι ἡ ὑπερβατικὴ φαινομενολογία, χωρὶς γάρ παύη γάνγι στὸ βάθος μιὰ καλὰ θεμελιωμένη μεταφυσικὴ ἐρμηνεία τοῦ πραγματικοῦ, δέν εἶναι

(1) Méd. cart., σ. 125.

(2) Ibid., σ. 125.

(3) Ibid., σ. 133.

Έγας συγηθισμένο μεταφυσικὸ κατασκεύασμα, ποὺ νὰ στηρίζεται στὶς προλήψεις τῆς κλασσικῆς φιλοσοφίας, μὰ Ἔγας Ὑπερβατικὸς Ἰδεαλισμὸς (1) συγκροτημένος σὲ μιὰ αὐστηρὰ γοούμενη φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη, ποὺ θεμελιώγεται πάνω στὰ δεδομένα τῆς καθαρῆς ἐνόρασης καὶ μᾶς ἀποκαλύπτει μὲ τὸν πιὸ πρωτότυπο τρόπο τὸ ἀληθιγδ γόημα τοῦ κόσμου.

(1) **Méd. cart., σ. 128-129,**

* * * *

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΣ

E.Y.D. της Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αριστοτέλους, Μετὰ τὰ Φυσικά, Φυσικά, Περὶ ζώων μορίων (γαλ. ἔκδ. Firmin-Didot, Paris).

Baudin A., *Précis de Morale*, Paris, Gigord, 1937.

Βορέα Θ., Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, Ἀθῆναι, 1935.

Bremi W., *Was ist das Gewissen?* Zurik, 1934.

Γεωργούλη Κ., 'Ο Ed. Husserl καὶ ἡ φαινομενολογικὴ φιλοσοφία (Νέα *Ἐστίx*, 1948, σσ. 342-347 καὶ 434-440).

— Αἱ σύγχροναι φιλοσοφικαὶ κατευθύνσεις, Ἀθῆναι, 1954.

Colin J., *Πρωτοπόροι φιλόσοφοι* (μετ. Γ. Ν. Παλαιολόγου, Ἀθῆναι, 1928).

Coutalos D., *La dialectique de l'Être Absolu*, Paris, 1953

— *La psychologie de la création*, Paris, 1953.

Cresson A., *Les systèmes philosophiques*, Paris, Colin, 1939.

Descartes R., *Oeuvres philosophiques et morales*, Paris, Bibliothèque des Lettres, 1948.

Διογένους Λαζαρίου, *De clarorum philosophorum vitis, dogmatibus et apophitegmatibus*, Paris, Firmin-Didot, 1878

Elbert Z. W., *Etude sur la phénoménologie*, Nancy, 1930.

Gilson E., *La philosophie au moyen âge*, Paris, 1947.

Gurvitch G., *Les tendances actuelles de la philosophie allemande*, Paris, Vrin, 1949.

Hartman N., *Les principes d'une métaphysique de la connaissance*, tom. 2, Paris, Aubier, 1945.

Husserl Ed., *Ideen zu einer reinen Phaenomenologie und phaenomenologischen Philosophie*, Halle, Max Niemeyer, 1928. Γαλ. ἔκδ. P. Ricoeur, Paris, Gallimard, 1950.

— *Méditations cartésiennes*, Paris, Colin, 1947

Θεοδωρίδη Χ., *Εἰσαγωγὴ στὴν Φιλοσοφία*, Ἀθῆναι, 1933.

Θωμᾶ Ἀκινάτου, *Opera omnia*, ἔκδ. Vivès, Paris, 1872.

Jankélévitch Vl., *Philosophie première*, Paris, P.U.F., 1954.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΟΡΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚΛΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ε.Υ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Jolivet R., *Les doctrines existentialistes*, Abbaye Saint Wandrille, 1948.

Lyotard J., *La phénoménologie*, Paris, P.U.F., 1954.

Merleau-Ponty M., *Phénoménologie de la perception*, Paris, Gallimard, 1945.

Παπαγούτσου Ε., *Πυωσιδολογία*, Αθήνα, 1954.

Πλάτωνος, "Εργα (έκδόσεις: 1)Collection des Universités de France, 2) Editio stereotypa Caroli Tauchnitii, Lipsiae, 1829).

Σπετσιέρη Κ., "Ουτολογία καὶ φιλοσοφία τῆς διπάρξεως", Αθήναι, 1956.

Wahl J., *Traité de Métaphysique*, Paris, Payot, 1953.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΓΑ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΖΩΝΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.

Κεφάλαιο πρώτο

	σελ.
Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑΣ	1
I.- 'Η Φαίνομενολογία, εἰδητική ἐπιστήμη.	1
II.- Συγείδηση καὶ ἀναφορικότης	13
III.- Φαίνομενολογική ἀναγωγή.	26

Κεφάλαιο δεύτερο

Η ΓΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

I.- 'Η ἔγγοια τῆς Μεταφυσικῆς	32
II.- Διτιολογία, τελολογία καὶ μέθοδος τῆς Μεταφυσικῆς	37
III.- 'Η νομιμότης τῆς Μεταφυσικῆς	43
1.- 'Η κριτικὴ τοῦ Comte	43
2.- 'Η κριτικὴ τοῦ Kant	45
IV.- 'Η προβληματικὴ τῆς Μεταφυσικῆς	53

Κεφάλαιο τρίτο

Η ΓΠΕΡΒΑΤΙΚΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΠΡΩΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

I.- Κλασσικὴ μεταφυσικὴ καὶ φαίνομενολογία	55
II.- 'Ουτολογικὸς προσαγατολισμός. 'Ὑπερβατικὴ δι-ύποκειμενικότης καὶ δια-μοναδικὴ κοινότης	61

❖ Συμπέρασμα

Η ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΓΠΕΡΒΑΤΙΚΟΣ ΙΔΕΑΛΙΣΜΟΣ

Βιβλιογραφία	66
Περιεχόμενα	70
	72

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

- σ. 4, σημ. 6, γρ. 4, γράφ. «...δέο καὶ ὡς πρὸς τὴν διαλεκτικὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν».
- σ. 7, γρ. 17, ἀγτὶ qnid γράφ. quid.
- σ. 19, γὰς προστεθῆ: σημ. (3) Πρᾶ. Lyotard J., op. cit., σ. 31-32.
- σ. 28, γρ. 3, ἀγτὶ νοῦ γράφ. τοῦ.
- σ. 35, γρ. 1, ἀγτὶ σύμπωση γράφ. σύμπτωση.
- σ. 57, γρ. 1, ἀγτὶ ἐμεωυσυτὸν γράφ. ἐμεωυτόν.
- σ. 58, σημ. 4, ἀντὶ theologiae γράφ. theologica.
- σ. 60, γρ. 13, ἀγτὶ πρωτεῖκη γράφ. πρωτογενῆ.